

Організація регіонального інформаційного порталу

Стратегічним завданням та головною метою функціонування суспільства є забезпечення соціального добробуту кожної людини шляхом створення, розвитку й застосування високих науково-технологічних технологій. Зазначене вимагає суттєвих змін у багатьох сферах життєдіяльності людини, зокрема, й у освіті [1].

В умовах сучасного науково-технічного прогресу стратегічний розвиток системи вищої освіти значною мірою пов'язаний із створенням і впровадженням перспективних інформаційних технологій.

Як відмічають керівники освіти практично всіх країн світу, вирішення проблем створення і розвитку перспективних систем освіти і впровадження дистанційної освіти (ДО) на основі нових інформаційних технологій повинно визначатися прийняттям і реалізацією політичних рішень на загальнодержавному рівні.

Це особливо важливо для країн, які мають слаборозвинену інфраструктуру і значну концентрацію наукових і освітніх центрів. Для їхніх громадян можливість одержання бажаної освіти без відриву від основної діяльності і місця проживання є дуже важливою. До таких країн відносяться, зокрема, Індія, Китай, Бразилія, Росія.

До них варто віднести й Україну, про що говорять соціологічні дослідження особливостей освітнього ринку в Україні.

Створення організаційної інфраструктури забезпечення процесу інформатизації освіти в названих вище та інших країнах йде, в основному, шляхом організації і розвитку регіональних центрів нових інформаційних технологій (РЦНІТ). Зокрема в Росії для координації роботи таких регіональних центрів створено Центр інформатизації освіти "Інформіка" [2]. Такі системи РЦНІТ створюються з метою залучення інтелектуальних і фінансових ресурсів регіонів для вирішення задач інформатизації освіти і для подальшого переходу до інформатизації всього суспільства.

Система регіональних центрів інформатизації і центрів нових інформаційних технологій функціонує, як правило, на базі вищих навчальних закладів. Вона є виробничо-технологічною базою для реалізації розробок у галузі нових інформаційних технологій і телекомунікацій.

Робота центрів НІТ дозволяє створювати в регіоні єдиний науково-освітній інформаційний простір в інтересах його економічного, соціального і культурного розвитку.

Поступово і в Україні починають створюватися подібні центри. Зокрема згідно Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні передбачено функціонування регіональних центрів ДО у містах: Київ, Харків, Львів, Одеса, Донецьк, Дніпропетровськ.

Одним з перших кроків, який забезпечить регіональному центру НІТ вирішення покладених на нього завдань, є створення регіонального порталу.

Портал – це інформаційне середовище, яке створюється для підтримки прийняття оперативних рішень у певній галузі діяльності людини та їх всебічного аналізу.

Портали дозволяють формалізувати доступ до інформаційних ресурсів незалежно від типу джерела даних.

Зокрема, портал пропонує його користувачам єдину точку доступу (єдиний URL) до всіх структурованих і неструктурованих даних, необхідний їм інструментарій, перегляду й аналізу корпоративних відомостей.

На відміну від статичних мереж Intranet, через портали можна надавати відомості, які оперативно змінюються і відповідають поточному моменту звернення до неї.

Портали дуже необхідні для підвищення ефективності освітніх процесів на основі використання сучасних інформаційних технологій і телекомунікаційних засобів.

Мета даної роботи розглянути організаційні особливості створення інформаційних регіональних порталів і дати загальну характеристику їх змістовної складової.

Серед основних причин, які обумовлюють створення регіональних порталів можна виділити такі:

- неспроможність існуючої інфраструктури регіональної освіти забезпечити всім бажаним можливість одержати необхідну їм освіту (територіальність);
- відставання знань, які одержують студенти при традиційних формах навчання, від сучасного рівня розвитку науки та інформаційних технологій (консерватизм);
- низька адаптивність системи регіональної освіти до різних соціально-економічних умов (інерційність);
- специфічність освіти, яку надають окремі навчальні заклади регіону (локальність);
- обмеженість номенклатури спеціальностей, які пропонують регіональні ВНЗ особам, котрі бажують навчатися на відповідній території (обмеженість).

Створення регіонального порталу, буде сприяти частковому вирішенню зазначених проблем, а також дозволить:

- активізувати використання наявних і створення нових актуальних і якісних інформаційних та освітніх ресурсів;
- розширити доступ до освітніх ресурсів учням і студентам, вчителям і викладачам, працівникам органів управління освітою і наукою, адміністрацій різного рівня, політичним і громадським організаціям;

- створити організаційну і технологічну базу для впровадження дистанційних форм навчання в регіоні;
- забезпечити прозорість та інвестиційну привабливість освітніх установ;
- підвищити рівень конкурентоспроможності випускників ВНЗ регіону на ринку праці;
- знизити витрати на освітні процеси;
- скоротити час навчання і підвищити рівень професійної підготовки студентів;
- забезпечити загальний доступ до інформаційних і освітніх ресурсів населення регіону;
- покращити процес взаємодії між освітніми установами;
- інтегруватися регіональним навчальним закладам у світовий освітній простір;
- створити єдину платформу для надання освітніх послуг;
- підвищити продуктивність праці професорсько-викладацького складу;
- підвищити віддачу від інвестицій в освіту.

Як зазначено в посібнику “Научно-образовательная сеть Харькова: содержание и использование, проблемы и перспективы: Научно-практич. пособие. – Харьков: Ун-т внутр. дел, 2000.”, розвиток ідеї створення інформаційного освітнього порталу – задача всіх вищих навчальних закладів регіону. Лише колективними зусиллями кількох ВНЗ можна забезпечити створення і підтримку такого порталу [3].

Створення освітнього регіонального порталу повинно спиратися на :

- актуальність створення порталу та його призначення;
- цілі й основні напрями діяльності порталу;
- основні завдання порталу;
- учасників проекту та їх ролі;
- структуру порталу;
- організаційне забезпечення порталу;
- правове забезпечення діяльності порталу;
- змістову складову порталу;
- технологічну складову порталу;
- фінансове забезпечення процесу створення і функціонування порталу;
- очікувані кінцеві результати проекту.
- досягнення домовленостей відносно змісту і технологій оперативного оновлення даних корпоративної бази даних ВНЗ – учасників проекту;
- аналіз наявних інформаційних ресурсів ВНЗ довідкового, навчально-методичного, наукового та іншого характеру і можливості їх об'єднання;
- визначення номенклатури видів оперативних даних і технологій її публікації всіма ВНЗ;
- оцінку можливостей створення віртуальних творчих колективів із складу співробітників ВНЗ – учасників проекту, які спроможні здійснювати спільну освітню, науково-дослідну, проектно-конструкторську, рекламно-видавничу, культурно-просвітницьку, інноваційну, благодійну, правозахисну та інші види діяльності;
- визначення номенклатури тематичних дискусійних форумів, списків поштового розсилання та персоналії авторитетних спеціалістів регіону, спроможних виконувати функції модераторів даних служб;
- розподіл між ВНЗ – учасниками проекту функцій підтримки окремих розділів порталу з урахуванням специфіки і можливостей кожного ВНЗ.

Організаційно інформаційний портал створюється як консорціум провідних навчальних закладів регіону, як державної так і недержавної форм власності, управління освіти і науки регіону, що об'єднують за допомогою Internet свої інформаційно-довідкові та освітні ресурси і технології для їх широкого й ефективного використання.

Діяльність порталу повинна ґрунтуватися на законодавчих і нормативно-правових актах, зокрема таких, як: Конституція України; Закон України “Про освіту”; Закон України “Про вищу освіту”; Закон України “Про Національну програму інформатизації”; Постанова Верховної Ради України від 06.07.2000 р. №1851-III “Про затвердження Завдань Національної програми інформатизації на 2000-2002 роки”; Указ Президента України від 31.07.2000 року № 928/2000 “Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Internet та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні”; Наказ Міністерства освіти і науки України “Про створення Українського центру дистанційної освіти” від 07.07.2000 р. №293; Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні.

Оскільки інформаційний портал призначений для реалізації задач сучасного розвитку всіх рівнів освіти в регіоні, тому він повинен бути, насамперед орієнтований на свого користувача.

Тому інформація і послуги порталу повинні групуватися за категоріями користувачів: учні; батьки; вчителі; абітурієнти; студенти; аспіранти; викладачі ВНЗ; наукові співробітники; адміністратори ВНЗ; випускники ВНЗ; роботодавці; адміністратори середніх і вищих навчальних закладів; адміністратори регіонального органу управління освіти і науки; адміністратори МОН України.

Повинні бути передбачені також загальні розділи, які, насамперед, будуть містити нормативно-правову базу в галузі освіти, електронну бібліотеку навчальних матеріалів, що мають гриф МОН України, новини освіти і науки.

Учням та студентам або дистантам освітній портал повинен пропонувати:

- мультимедійні матеріали з кожного предмету, що вивчається ;

- можливість контактувати з вчителями і консультуватися з ними за допомогою електронної пошти і чатів;
  - можливість брати участь в освітніх форумах, онлайн-конференціях і бюлетенях;
  - можливість індивідуально налаштувати сайт для відображення персональних завдань, розкладу занять й контрольних заходів (персоналізація);
  - можливість оцінити власні успіхи в навчанні й одержати матеріали для вивчення найбільш складних тем;
  - місце для збереження навчальних матеріалів і документів учня на сервері порталу.
- Батькам портал повинен пропонувати можливість:
- здійснювати навігацію в сфері освіти, а також одержати допомогу у виборі майбутньої кар'єри для своєї дитини;
  - контактувати з вчителями і методистами, консультуватися з ними з питань навчання своєї дитини;
  - одержати кваліфіковану консультацію психолога або соціального педагога з питань сімейного виховання та особистих проблем;
  - аналізувати успішність своїх дітей;
  - брати участь у освітніх форумах, онлайн-конференціях і бюлетенях для батьків.
- Вчителям і викладачам портал повинен пропонувати:
- великий вибір мультимедійних матеріалів, які вони зможуть використати при створенні власних навчальних (дистанційних) курсів;
  - інформацію про новітні методики у дистанційному навчанні;
  - можливість створювати власні сторінки в Internet та сторінки на порталі, на яких вони зможуть розміщувати власний матеріал;
  - засоби спілкування через портал з своїми учнями за допомогою електронної пошти і чатів;
  - можливість спілкуватися з колегами, національними й міжнародними експертами з питань освіти;
  - можливість брати участь у освітніх форумах, онлайн-конференціях і бюлетенях;
  - можливість розміщувати на порталі свої навчально-методичні матеріали, наукові публікації;
  - можливість слідкувати за успішністю своїх учнів (студентів), а також порівнювати її з успішністю паралельних класів (академічних груп).
- Адміністраторам регіонального органу управління освіти і науки портал повинен пропонувати:
- нормативну базу даних з дошкільної, середньої, професійної та вищої освіти, національні й міжнародні новини в галузі освіти, накази й інші документи Міністерства освіти і науки України;
  - можливість створювати власні сторінки на порталі;
  - спілкування з колегами, національними й міжнародними експертами з питань управління освітою;
  - можливість брати участь у освітніх форумах, онлайн-конференціях і бюлетенях;
  - місце для збереження власних документів на сервері порталу, в тому числі для створення інформаційних баз даних.
- Пропонується орієнтований перелік загальних розділів порталу:
- ✓ Структура й склад регіонального адміністративного органу управління освіти і науки;
  - ✓ Форум з тематичних питань і періодичною участю відповідальних працівників органів управління освіти;
  - ✓ Положення про орган управління освітою і наукою, інші документи, що регламентують його діяльність;
  - ✓ Плани й основні напрями діяльності органу управління освіти й науки;
  - ✓ Відомості про національні й регіональні освітні програми, проекти, фонди, гранти і конкурси;
  - ✓ Освітні стандарти середньої, спеціальної і вищої освіти;
  - ✓ Правила ліцензування, акредитації й атестації закладів освіти;
  - ✓ Міжнародне співробітництво в галузі освіти;
  - ✓ База даних з нормативними документами МОН України;
  - ✓ Каталог науково-пізнавальних та освітніх журналів, книг й навчальних посібників;
  - ✓ Бази даних навчальних матеріалів відкритого й персоналізованого доступу;
  - ✓ Відомості про освітні й наукові конференції, семінари й виставки;
  - ✓ Відомості про акредитовані навчальні заклади регіону;
  - ✓ Новини;
  - ✓ Карта веб-сайту з системою пошуку;
  - ✓ Фотогалерея подій.

Матеріали, які будуть розміщуватися на інформаційному порталі, повинні бути якісними, вірогідними, оперативними й по можливості повними.

Одним з напрямків діяльності освітнього порталу стане підтримка дистанційної освіти інвалідів або створення умов, які забезпечують реальні права інвалідів на вищу освіту.

Крім зазначених послуг портал може надавати різноманітні додаткові послуги:

1. Система тестування знань. Необхідно передбачити, щоб за допомогою освітнього порталу учні старших класів середніх шкіл, а також всі бажаючі, в тому числі і дорослі, могли проходити регулярне тестування своїх знань, пройти підсумкову атестацію через систему Державного централізованого тестування для одержання відповідного сертифіката;

2. Магазин електронної торгівлі. Безумовним атрибутом освітнього порталу повинен стати магазин електронної торгівлі, розрахований на потреби всіх категорій користувачів порталу: учнів, батьків, вчителів, викладачів і працівників системи освіти. Необхідно, щоб магазин міг торгувати всім спектром товарів, що відносяться до освіти – від канцелярських товарів й до комп'ютерів і шкільного обладнання.

На сьогодні можна виділити два основні напрями розвитку засобів для побудови подібних порталів: готові багатофункціональні портали, які при встановленні вимагають лише адаптації до конкретних умов, а також спеціалізовані технології для розробки web-застосунків.

При цьому адаптація багатофункціональних порталів дозволить при створенні інформаційного порталу в кілька разів скоротити терміни його впровадження.

Як приклад реально діючих інформаційних освітніх порталів можна назвати перший великий російський портал, присвячений освіті і науці EduCentral [4] та інформаційний портал "Кирила і Мефодія" з його освітнім розділом .

Зазначимо, що спільними зусиллями науковців Черкаського інституту соціального управління, економіки і права та Черкаського державного університету розробляється концепція освітнього порталу Черкаського регіону. Регіональний освітній портал, не дивлячись на численні організаційні, правові й технологічні проблеми, повинен стати найважливішим інструментом управління якістю освіти і виконувати функцію суспільної експертизи освітніх ресурсів.

Для дійового використання освітнього регіонального порталу щодо отриманню якісних знань в процесі навчання необхідно створити можливість ефективного сприйняття матеріалу, осмислення його з метою практичного застосування. Модель такої можливості ґрунтується, виходячи з постулату про те, що навчання можна розглядати як цілеспрямований процес зміни стану пам'яті того, хто навчається або дистанта, шляхом організації спеціальних інформаційних дій [5]. При такому підході роль джерела навчального матеріалу виконує інформаційний програмно-комп'ютерний пристрій з експертною проблемно-модульною системою, а суб'єктом дії є людина, яка навчається.

В порталі дистанційне навчання (ДН) є однією з найбільш перспективних форм сучасної організації навчального процесу. ДН повною мірою відповідає вимогам, що ставляться перед освітою "інформаційним суспільством", і базується на широкому використанні засобів комп'ютерно-інформаційних та телекомунікаційних технологій. ДН є доступним, масовим, гнучким, ресурсоємним, інтерактивним, створює умови щодо практичної реалізації гуманізації, індивідуалізації та диференціації навчання. Використання елементів ДН студентами, які навчаються заочно, за умов належної підготовки навчально-методичного забезпечення та організації його використання може помітно підвищити ефективність навчального процесу та закріпити і розвинути навички та вміння студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитренко П.В., Пасічник Ю.А. Дистанційна освіта: Аналітичний огляд. – К.: НПУ, 1999. – 25 с.
2. Сайт Російського центру інформаційної освіти. -<http://www.informika.ru/>,2003.
3. Орлов П.И., Луганский А.М. Научно-образовательная сеть Харькова: содержание и использование, проблемы и перспективы: Научно-практич. пособие. – Харьков: Ун-т внутр. дел, 2000. – 122 с.
4. В.М.Соловйов, О.А. Сердюк, Ю.В.Триус Організаційні особливості створення регіонального освітнього порталу. /В зб.:Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій технічній школі.-Кривий Ріг: НметАУ,2003.-325с.
5. Якусевич Ю.Г., Веселовська Г.В. Моделювання прогресивних комп'ютерних технологій самостійного навчання // Вестник ХГТУ-Херсон, 1999, № 3(6), с.209-212.